

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1927 kl. 3 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å jäst.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 92, har herr *Jonsson* hemställt, »att riksdagen måtte besluta upphäva gällande tullsats å jäst».

Enligt rubriken 151 i gällande tulltaxa drager för närvarande jäst, alla slag, en tull av 20 öre för kilogram.

Till stöd för sitt förslag har motionären till en början anfört följande:

Utskottet.

Motionen.

»Genom det övertagande av fristående jästfabriker, som under fjolårets lopp ägt rum från svenska jästfabriksaktiebolagets sida, har en praktiskt taget fullständig förtröstning ägt rum inom den svenska jästindustrien. De därav följande konsekvenserna i form av höjda priser hava omedelbart inställt sig. I dag är jästpriset 25 å 30 öre högre än för några månader sedan, då priset var nere i cirka 65 öre. Man torde icke behöva misstaga sig, om man antager, att prisförhöjningen huvudsakligen ägt rum för att täcka förtröstningskostnader och högt uppdrivna värden i företagen. Förtröstningen har ett stort allmänt intresse, emedan jästprisen öva inflytande på brödprisen. Det torde därför vara påkallat, att av staten kräva reglerande åtgärder, så att icke jästtrustens priser växa alltför högt över vad som kan vara skäligt. Staten har i sin hand en regulator i jästtullen, som f. n. uppgår till 20 öre per kilogram. Det kan därför vara befogat att undersöka om icke i första hand en tullsänkning bör företagas för att motverka redan företagen prisförhöjning och hindra den ytterligare stegring av priset, som man kan befara.

Givetvis kan man tveka att företaga en tullsänkning för en industri, som under en följd av år arbetat i skyddet av tull och kunnat existera på grund av densamma. Denna tveksamhet torde emellertid endast kunna förekomma i de fall, då industrien icke obehörigen utnyttjat tullskyddet. Har en industri på grund av tullskydd förstätt att tillgodose sina intressenter på sådant sätt, att allmänheten får betala kostnaderna, torde industrien icke kunna åberopa någon billighetsgrund för fortsatt tullskydd.»

Efter en del uppgifter rörande den svenska jästindustrien innehåller motionärens motivering vidare följande:

»Av det anförda torde framgå, att den svenska jästindustrien, som för cirka 20 år sedan säkerligen icke hade ett tillskjutet kapital av mera än 2,000,000 kronor, i nuvarande stund genom gratisemissioner, onaturlig höjning av värdena och förtröstningskostnader har att förränta ett kapital, som icke understiger 20,000,000 kronor. Kostnaderna för förräntningen ut-

tagas av svenska folket genom förhöjda priser. I detta sammanhang må erinras, att jästförbrukningen sedan år 1907 hållit sig tämligen konstant med cirka 1 kilogram per år och individ.

För närvarande torde tullskyddet vara till fullo utnyttjat, och det synes icke finnas skäl att antaga, att denna tendens hos jästindustrien skulle upphöra. Vid bedömandet av jästindustriens prispolitik och vinstmöjligheter torde även uppmärksammas, att denna industri i Sverige tidigare hade ett bestämt övertag över jästindustrien i andra länder på grund av de synnerligen förmånliga spritpriser, den svenska industrien betingat sig. Alltjämt har jästindustrien i berörda avseende en gynnad ställning, även om de pris, som erhöles för spriten, genom sistlidna riksdags beslut blivit något modererade.

Vid bedömandet av skäligheten av jästtullen torde jämväl böra iakttagas, att före världskriget det väsentliga råämnet utgjordes av spannmål. Numera användes uteslutande melass med höga jästutbyten.

Av uppgifter i tidningspressen under sistlidna höst framgår, att svenska jästfabriksaktiebolaget har bildat ett bolag för övertagande av ett patent för framställande av jäst ur sulfittavfallet. En fabrik skall igångsättas för dylik jästfabrikation med export till ändamål. Då en export förutsätter ett pris, som ligger under världsmarknadspriset, skulle alltså det onaturliga förhållandet kunna uppkomma, att Sverige, som exporterade jäst till pris under världsmarknadspriset, skulle för den inhemska konsumtionen ha ett jästpris, som på grund av tullskyddet med 20 öre överstiger vad som med hänsyn till produktionskostnader inom landet rimligen bör betalas.»

Svenska jästfabriksaktiebolaget.

Gentemot motionärens ovan återgivna påståenden har Svenska jästfabriksaktiebolaget i två särskilda promemorior framställt åtskilliga invändningar.

Utskottets yttrande.

Såsom motionären angivit torde kort tid efter den inom jästindustrien verkställda sammanslagningen en avsevärd prisstegring å jäst hava ägt rum, även om den endast inom begränsade delar av landet uppgått till av motionären angivna belopp. Denna prisstegring lär icke kunna förklaras av en däremot svarande ökning i tillverkningskostnad.

Utskottet kan likväl icke tillstyrka bifall till motionärens förslag. Till en början synes det nämligen klart, att, med hänsyn till tullen å den råvara, melass, som numera torde uteslutande komma till användning vid jästtillverkning, det vore oskäligt att beröva jästen allt tullskydd. Om det således skulle gälla att för jästen avväga en lägre tullsats än den nuvarande, vill utskottet påpeka, att en sådan avvägning är förenad med särskilda svårigheter till följd av att den vid jästtillverkningen såsom bi-produkt erhållna spriten på grund av förhållanden, som väsentligen betingas av gällande rusdryckslagstiftning, här i landet betalas med ett avsevärt högre pris än världsmarknadens. Vidare bör, med hänsyn till de särskilda svårigheter som äro förenade med långväga transport av jäst på grund av dess känslighet såväl för värme som för köld, vid en utredning i ämnet särskild uppmärksamhet ägnas frågan, huruvida en tullsänkning är ett effektivt medel att förhindra en oskälig prisbildning inom landet. Slutligen har det icke varit för utskottet möjligt att bedöma, huruvida

eller i vad mån den av motionären påtalade prisförhöjningen kan finna sin förklaring däri, att jästpriset före sammanslagningen varit på grund av stark konkurrens alltför lågt för att medgiva lönande tillverkning.

Vad sålunda antytts torde vara tillräckligt att visa, att den utredning, som erfordras för framläggande för riksdagen av ett förslag i förevarande ämne, är av så omfattande beskaffenhet, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att låta verkställa densamma.

Då kartelliseringen inom jästindustrin numera nått en sådan styrka, att åtminstone för den närmaste framtiden konkurrens mellan inhemska tillverkare synes utesluten, finner utskottet en sådan utredning av behovet påkallad.

Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med anledning av det förslag som i förevarande motion framlagts och med beaktande av vad motionären till stöd för sitt yrkande anfört, verkställa undersökning angående de verkningar på prisbildningen, som den inom jästfabrikationen pågående eller genomförda trustbildningen utövat, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.

Stockholm den 8 mars 1927.

På bevillningsutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Närvarande: herrar Johan Nilsson i Kristianstad, Wohlin*, Bärge*, Boman, Björnsson, friherre Beck-Friis, Schlyter, Johansson i Arkösund*, Bengtsson i Kullen, Nylander*, Björklund, Wahlmark*, Israel Holmgren*, Olsson i Gävle, Granath, Ljunggren, Nilsson i Hörby*, Johansson i Krogstorp och Werner.

*) Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Reservationer:

av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Boman*, friherre *Beck-Friis*, *Bengtsson* i Kullen, *Nylander*, *Israel Holmgren* och *Johansson* i Krogstorp, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill till en början framhålla, att, även om man i likhet med motionären anser, att jästtillverkningen såsom sådan icke vidare bör åtnjuta något tullskydd, påkallar dock den gällande tullsatsen å melass, som numera utgör det väsentliga råämnet vid jästtillverkningen, att en viss tull bibehålles för jästen. Det skulle således gälla att för jästen avväga en lägre tullsats än den nuvarande. Härför erfordras givetvis en ingående utredning.

Nu har utskottet genom förfrågningar hos representanter för bagerinäringen fått den uppfattningen, att något missnöje med den prissättning å jäst, som tillämpas av Svenska jästfabriksaktiebolaget, icke råder hos dem, som i främsta rummet företräda konsumentintresset. Vid sådant förhållande har utskottet funnit sig icke hava tillräckliga skäl att låta verkställa eller föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära utredning i ämnet.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion, II: 92 av herr Jonsson om upphävande av tullen å jäst, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»; samt

av herrar *Wohlén* och *Nilsson* i Hörby, vilka ansett den förevarande frågan vara av natur att böra prövas i samband med en framtida allmänna revision av tulltaxan samt att tillräckliga skäl saknas att för närvarande tillstyrka någon riksdagens skrivelse i ämnet.